

Ο Γιώργος Χατζόπουλος γεννήθηκε και ζει στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε Παιδαγωγικά, Κοινωνιολογία και Συγκριτική Λογοτεχνία.

Έχει γράψει τα θεατρικά: *Πλατεία Εμπορίον* (2004), *Μοργκεντάου* (2007), *Δρακόλιμνη* (2019) και τη νουβέλα *Βγερού γλυκά φανού* (Αιώρα, 2016).

Από τις εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ κυκλοφορούν τα μυθιστορήματα για εφήβους και νέους: *Νι Πι ο τελευταίος πειρατής του Αιγαίου και το νερό της ζωής* (2018) και *Μάξεψε το θάρος σου, Ανδώ* (2020) (Α' βραβείο *ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ*, 2020).

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΥΚΝΟΙ

Αγριόπαπιες

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Αγριόπαπιες

ΟΝΕΙΡΟ ΠΡΩΤΟ
Η απόδραση

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΥΚΝΟΙ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους
Συλλογή Κύκνοι – 101

Γιώργος Χατζόπουλος, *Αγριόπαπιες – Όνειρο πρώτο, Η απόδραση*

Επιμέλεια-διορθώσεις: Αντωνία Κιλεσσοπούλου

Εικονογράφηση εξωφύλλου: Θέντα Μιμηλάκη

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη) και Γιώργος
Χατζόπουλος, 2020

Copyright© για την εικονογράφηση εξωφύλλου Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ
(Εκδόσεις Πατάκη), 2020

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Οκτώβριος 2021

KET Δ245 ΚΕΠ 680/21 ISBN 978-960-16-9211-1

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Αφιερωμένο στον παππού μου τον Γιώργη
και τη γιαγιά μου τη Βενετία*

Οι Αγριόπαπιες και ο Μίκης Θεοδωράκης

Οι Αγριόπαπιες δεν είναι ένα βιβλίο για τον Μίκη Θεοδωράκη, είναι όμως ένα βιβλίο εμπνευσμένο από την προσωπικότητα και τη ζωή του. Όπως ο Μίκης κατά τη διάρκεια της δικτατορίας εξορίστηκε μαζί με την οικογένειά του στην ορεινή Ζάτουνα Αρκαδίας, έτσι και στη δική μου ιστορία μία οικογένεια μουσικών ζει εξόριστη σ' ένα νησί στο μέσο μιας λίμνης. Όταν η οικογένεια των «μουζικάντηδων», όπως τους αποκαλούν οι κάτοικοι του γειτονικού χωριού, καταφέρει να δραπετεύσει, ένα ατύχημα τους καθηλώνει κρυμμένους σ' έναν αχυρώνα. Εκεί τους ανακαλύπτει ο εντεκάχρονος ήρωας του βιβλίου, ο οποίος, γοητευμένος από τον πληθωρικό χαρακτήρα του εξόριστου μουσικού, αποφασίζει στο τέλος να τους βοηθήσει.

Δεν το κρύβω πως ο θαυμασμός και η αγάπη που δείχνει ο ήρωάς μου για τον εξόριστο μουσικό είναι ο θαυμασμός και η αγάπη που ένιωσα κι εγώ μελετώντας το έργο και τη ζωή του Μίκη καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής του βιβλίου. Είχα τραγουδήσει κι εγώ όπως όλοι μας τα τραγούδια του, γνώριζα και αγαπούσα τον μεγάλο μας μουσικοσυνθέτη, όμως δεν είχα αντιληφθεί πόσο μεγάλος είναι ο αριθμός των τραγουδιών και των μουσικών που έχει γράψει, και αγνοούσα σημαντικές λεπτομέρειες για τη ζωή του.

Ο Μίκης Θεοδωράκης δε μοιάζει με πραγματικό άνθρωπο και η ζωή του δεν είναι μία πραγματική ανθρώπινη ζωή. Είναι ένα φανταστικό πρόσωπο βγαλμένο από τα όνειρα, τους πόθους και τους καημούς της «ρωμοσύνης», όπως την ορίζει ο Ρίτσος, ο Ελύτης, ο Σεφέρης, και πιστεύω πως, αν ζούσαμε ακόμη στα χρόνια του Βυζαντίου, ο λαϊκός ραψωδός θα είχε πλάσει κάποιον ήρωα σαν τον *Διγενή Ακρίτα* με τα χαρακτηριστικά του Μίκη.

Από όλα αυτά τα χαρακτηριστικά θα κρατήσω στην καρδιά μου (γιατί εκεί κατοικοεδρεύουν αυτά) το θάρρος του και τη γενναιότητά του απέναντι στους δυνάστες και στον θάνατο, το πάθος του για τη ζωή και τη δημιουργία, και τη λατρεία του για την ελευθερία και την ανεξαρτησία της σκέψης και του λόγου. Ίσως γιατί αυτά έχω εγώ ανάγκη ως άνθρωπος ή γιατί αυτά προσπαθώ κι εγώ να εμπνεύσω στους έφηβους αναγνώστες μέσα από τα βιβλία μου.

Είμαι σίγουρος πως, αν ο Μίκης ήταν «αγριόπαπια», θα ήταν από αυτές που πετάνε ψηλά, πολύ ψηλά, και μας προκαλούν ν' ακολουθήσουμε!

Γιώργος Χατζόπουλος

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

η παρέα

Αλέξανδρος ο Πρωτευουσιάνος

Νίκος ο Ψαροκασέλας

Βασίλης της Νεκταρίας

Παύλος ο Βούκας

Λάκης ο Φούφουτος

Στέλιος ο Αρναούτης

Αθηνά, φίλη του Αλέξανδρου

οι εξόριστοι

Μάνος, ο εξόριστος μουσικός

Άννα, η γυναίκα του Μάνου

Γιώργος, ο εντεκάχρονος γιος του Μάνου και της Άννας

Ελευθερία, η πεντάχρονη κόρη του Μάνου και της Άννας

οι χωριανοί

κυρ Ανέστης, ο πρόεδρος του χωριού,

παππούς του Αλέξανδρου

κυρία Ξανθούλα, η γιαγιά του Αλέξανδρου

κυρ Γιάννης, ο ψαράς, πατέρας του Νίκου

Χριστόφορος, πατέρας του Λάκη του Φούφουτου

κυρ Βασίλης, ο ενωμοτάρχης

Κωτσαρής, ο τσιγγάνος, εργάτης του κυρ Ανέστη

κυρ Μένιος, πατέρας του Βασίλη της Νεκταρίας

Σάββας ο Αρκουδιάρης, ο καφετζής

κυρ Γρηγόρης, πατέρας της Αθηνάς
Σρέκας, ο τσιφλικάς
Στεφανής, ο τρελός του χωριού
μπαρμπα-Νικόλας, ο σιδεράς
κυρ Βαγγέλης ο Βλάχος
Περικλής, ο ταξιτζής
Ιωσήφ, ο μάγκας

οι επισκέπτες

κυρία Μελίνα, η καινούρια δασκάλα του χωριού
Βερονίκη, η κόρη της δασκάλας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι αγριόπαπιες ξεμύτισαν δειλά δειλά	15
Κολυμπώντας ή πετώντας	20
Οι νεκροί είναι κάτω από τη γη	23
Το μήνυμα της Μασσαλιώτιδας	28
Η καρδιά του καρπουζιού	33
Οι «φιλοξενούμενοι» το έσκασαν	38
Λες και άνοιξε η γης και τους κατάπιε	42
Τα κόκκινα πέδιλα	47
Δε σου είπα να μη φανερωθείς... ..	52
Maladroit	59
Εξόριστοι; Τι πάει να πει αυτό;	63
Ναφασκαβαλιάς	70
Ο γιος μου είναι δέκα χρονώ	76
Κι εσύ γιατί τους βοηθάς;	83
Έχεις δει πώς σκοτώνουνε τους σκαντζόχοιρους;	87
Ζήσε κι άσε τους άλλους να πεθάνουν	93
Και τα φαντάσματα θα τους απέφευγαν	101
Καλώς τη Βερονίκη!	107
Μες στη βροχή	114
Μπορεί να με πνίξει ένα γοιβάδι;	121
Βελούδινα σαν ροδοπέταλα	128
Σε λίγο θα 'ρθουν φίλοι μου	134
Αν ήτανε έτσι, γιατί έπαιζε ο Βασίλης της Νεκταρίας; ..	140
Ως αύριο έχει ο Θεός... ..	144
Ένα όνειρο	152

Τι είναι η σουρλουλού;	159
Ιωσήφ, σου ζητάω συγγνώμη.....	165
Θα με πηγαίνεις δόλτες στη θάλασσα	171
Αν ήτανε ο Νίκος εδώ	178
Κηρύττομεν γενικήν επιστράτευσιν.....	183
Bye, bye	188
Το γράμμα.....	193

Οι αγριόπαπιες ξεμύτισαν δειλά δειλά

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΙΤΑΖΕΙ ΤΟ ΡΟΛΟΪ στον τοίχο. Περιμένει ν' ακούσει το ροχαλητό του παππού και το ξεφύσημα της γιαγιάς απ' το διπλανό δωμάτιο για να το σκάσει. *Οι άλλοι θα είναι ήδη εκεί. Θα χάσω τα καλύτερα, σκέφτεται.*

Από νωρίς το πρωί βάλανε στη λίμνη, ανάμεσα στα καλάμια, κάτι τσίγκινους τενεκέδες και δώσανε ραντεβού στις τρεις, να είναι ψηλά ο ήλιος, να πυρώνει, για να τους βγάλουνε. Τους πλησιάζεις αθόρυβα και απότομα, κι όπως είναι γεμάτοι με νερό, τους πετάς στη στεριά.

Αυτό είναι! Τα ψαράκια που αναζητούσαν λίγη δροσιά στο σκιερό εσωτερικό του δοχείου χοροπηδούν στο γρασίδι. Τα μαζεύεις με τη χούφτα σου, τα βάζεις σ' ένα τενεκεδάκι με νερό κι από εκεί στο ενυδρείο. Ενυδρείο... που λέει ο λόγος. Σε καμιά τσίγκινη σκάφη ή στη στέρνα της αυλής περνούν τις λιγοστές μέρες ζωής που τους απομένουν, αφού αργά ή γρήγορα θα ψοφήσουν και θα γίνουν τροφή για τις γάτες.

«Χχχχχχχ...» Η γνωστή συμφωνία των δεύτερων γονιών του άρχισε. Η δυνατή και θορυβώδης εισπνοή του

παππού ακούστηκε. Τώρα περιμένει και τη μελωδική εκ-
πνοή της γιαγιάς. «Φφφσσςς...» *Κοιμούνται. Φύγαμε!*

Ευπόλυτος, όπως απαιτούν οι περιστάσεις, καβαλάει
το ποδήλατο και κατευθύνεται προς τη λίμνη. Οι πεταλιές
του είναι δυνατές και γρήγορες. Τις μετράει ψιθυριστά.
«Μια, δυο, τρεις... δέκα». Ύστερα άλλες πέντε αργές για
να ξεκουραστεί και μετά άλλες δέκα δυνατές. Ο καυτός
αέρας τον χτυπά στο πρόσωπο. Τα λάστιχα στις ρόδες,
όπως σέρνονται στην άμμο, κάνουν ένα συνεχές και παχύ
σςςςςςςς...

Περνάει τη μεγάλη πέτρινη γέφυρα, αφήνει πίσω του
το ποτάμι, που στο σημείο εκείνο είναι γεμάτο με βούρλα
–άμα σου μπει, λέει, το χνούδι τους στο αυτί, κουφαίνε-
σαι–, και στρίβει αριστερά επάνω σ' ένα ανάχωμα, παράλ-
ληλα με το κανάλι που καταλήγει στη λίμνη.

Από μακριά διακρίνει ένα τσούρμιο παιδιών πάνω σε
έναν μικρό λόφο από χώμα κι ένα παιδί να πηγαινόερχε-
ται με το ποδήλατο κάνοντας ελιγμούς και φιγούρες. Ακού-
ει φωνές ενθουσιασμού. Πάνω στο ποδήλατο είναι ο Νίκος,
ένα μελαχρινό, ψηλό, γεροδεμένο αγόρι, στην ηλικία του.

Αν και είναι ο καλύτερος φίλος του εδώ στο χωριό, στα
μαύρα του μάτια πάντα διέκρινε μια επιφύλαξη. Ίσως για-
τί ποτέ δε δέχτηκε ότι ένα παιδί της πόλης, ο «Πρωτευου-
σιάνος», όπως τις πιο πολλές φορές τον αποκαλούσε ει-
ρωνικά, ερχόταν τα καλοκαίρια, μήνα Ιούλιο συνήθως,
γινόταν ένα μαζί τους και μετά έφευγε πάλι. Ζήλευε. Νό-
μιζε πως η πρωτεύουσα είναι ο παράδεισος και πως εκεί-
νος ήταν ο τυχερός που απολάμβανε τα κάλλη της.

«Γυιααα!!! Γυιααα!!!» βγάζει θριαμβευτικές ιαχές ο Νίκος ενώ ισορροπεί όρθιος επάνω στα πετάλια.

Ο Αλέξανδρος φτάνει επιτέλους στο λοφάκι. Αφήνει το ποδήλατο στο γρασίδι και σκαρφαλώνει.

«Κοίτα στη ρόδα! Κοίτα στη ρόδα!» του λέει ο Βασίλης.

«Τι είναι;» ρωτάει.

«Ένα φίδι είναι δεμένο στην πίσω ζάντα του ποδηλάτου!»

«Φίδι...» αναρωτιέται, μην μπορώντας να πιστέψει στ' αυτιά του.

«Ναι! Μια οχιά!» του απαντάει εκείνος.

Ο Νίκος, αφού είχε ταλαιπωρήσει το ερπετό με δύο ξύλα και το είχε στριμώξει στις πέτρες, το έπιασε απ' την ουρά και με δύναμη το χτύπησε στο χώμα. Μισοζαλισμένο, μισοσκοτωμένο όπως ήταν, το έδεσε σφιχτά μ' ένα σύρμα στη ρόδα του ποδηλάτου κι άρχισε να φέρνει βόλτες.

Το φίδι στριφογύριζε χτυπώντας μια κάτω στο χώμα, μια πάνω στον προφυλακτήρα. Πρέπει να ήταν νεκρό, αλλά το πανηγύρι συνεχίστηκε για ώρα. Όταν ο Νίκος σταμάτησε τις γυροβολιές, όλοι πλησίασαν να δουν. Του Αλέξανδρου του φάνηκε πως είχε μείνει μόνο το πετσί του.

Ο ήλιος είχε ήδη αρχίσει να βάφει τα σύννεφα χρυσοκόκκινα όταν η παρέα της λίμνης αποφάσισε να επιστρέψει στο χωριό. Δε φεύγανε επειδή κάποιος θα τους έψαχνε ή γιατί θα τους τιμωρούσαν που άργησαν και τέτοια. Μοναχά η πείνα ήτανε εκείνη που συνήθως τους ανάγκαζε ν' αφήσουν το παιχνίδι. Δέσανε, λοιπόν, τα τσίγκινα

γκιούμια* με τα ψαράκια πάνω στις σχάρες των ποδηλάτων και ξεκίνησαν για το χωριό.

«Θα πάμε για καρπούζια! Θα περάσουμε και από του Αϊ-Γιώργη! Θα έρθεις;» τον ρώτησε ο Νίκος όταν κάποια στιγμή τα ποδήλατά τους βρέθηκαν το ένα δίπλα στο άλλο.

«Ναι, γιατί όχι...» του απάντησε διστακτικά ο Αλέξανδρος.

«Κατά τις εννιά θα ξεκινήσουμε. Να είσαι στην πλατεία» τον πρόσταξε και με δύο δυνατές πεταλιές πετάχτηκε δυο τρία μέτρα μπροστά.

«Αγώνας μέχρι τη γέφυρα» τον προκάλεσε κι άρχισε τις ορθοπεταλιές.

Ο Αλέξανδρος έσφιξε το τιμόνι, σηκώθηκε όρθιος και έβαλε τα δυνατά του για να τον προφτάσει.

Λίγα λεπτά αργότερα, η λίμνη ξαναβρήκε τον κανονικό της ρυθμό. Τα πρασινογάλανα νερά που είχαν θολώσει από τα πηγαινέλα των παιδιών καθάρισαν, τα βατράκια ξεκίνησαν το μονότονο τραγούδι τους και μια οικογένεια αγριόπαπιες, που τόση ώρα κρυβόντουσαν στα καλάμια, ξεμύτισαν δειλά δειλά για μερικές τελευταίες βουτιές.

Την ίδια στιγμή μία ακόμη οικογένεια εμφανίστηκε επάνω σε μια ξύλινη, μακρόστενη, μαύρη βάρκα. Ένας ψηλός και γεροδεμένος άντρας κωπηλατούσε ήσυχα και απαλά, ενώ οι άλλοι τρεις επιβάτες, μία γυναίκα και δύο παιδιά, καθόντουσαν σιωπηλοί απέναντί του με χαμηλωμένα τα σώματά τους.

* μεταλλικά δοχεία με καπάκι.

Μοναχά τέσσερις αγελάδες που στεκόντουσαν εδώ και ώρες με τα πόδια μέσα στο νερό και μασουλούσαν χόρτα από τον βυθό της λίμνης αντιλήφθηκαν τη μαύρη από την πίσσα βάρκα, σήκωσαν τα κεφάλια τους και κοίταξαν τους επιβάτες.

Όταν η βάρκα έφτασε στην ακτή, την έκρουσαν ανάμεσα στα καλάμια, φορτώθηκαν τα πράγματά τους και ξεκίνησαν. Το φως είχε πλέον χαθεί για τα καλά πίσω από τα βουνά και η νύχτα σκέπαζε σιγά σιγά τη φύση. Ήταν η καλύτερη ώρα αν ήθελε κανείς να διασχίσει απαρατήρητος τη μεγάλη επίπεδη έκταση, γεμάτη με μπουστάνια και τριφύλλια, που απλωνότανε γύρω από τη λίμνη.

Λίγο πριν ξεκινήσουν, λες και ήταν συνεννοημένοι, έριξαν μια τελευταία ματιά προς το νησάκι στο κέντρο της λίμνης.

Κολυμπώντας ή πετώντας

ΤΟ ΝΗΣΑΚΙ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ήτανε πολύ μικρό. Αν αποφάσιζε κανείς να κάνει τον γύρο του, θα ήθελε το πολύ δεκαπέντε με είκοσι λεπτά. Επάνω στο νησί υπήρχαν καμιά δεκαριά σπίτια. Τα περισσότερα ήτανε χτισμένα με πλίνθους από άχυρα και λάσπη και ήτανε έτοιμα να πέσουν. Υπήρχαν όμως και τρία τέσσερα σπίτια που ήτανε πέτρινα και καλοδιατηρημένα.

Ο οικισμός είχε εδώ και καιρό εγκαταλειφθεί, από τον Μεγάλο Πόλεμο, για την ακρίβεια. Τα τελευταία πέντε χρόνια ζούσανε μόνιμα στο νησί δύο ηλικιωμένα ζευγάρια. Παρά τις πιέσεις και τις παραινήσεις τόσο των παιδιών τους όσο και της Κοινότητας του χωριού, αυτοί επέμεναν να ζουν εκεί απομονωμένοι, «στην ησυχία τους», όπως έλεγαν.

Είχανε δύο κατσίκες, μία αγελάδα, κόττες, κοκόρια και γάτες. Σκύλους δε χρειαζόντουσαν. Πού και πού ερχότανε από απέναντι ο Γιάννης ο ψαράς και τους έφερνε τ' απαραίτητα. Ζάχαρη, αλάτι, σαπούνια, χάπια για την πίεση, πετρέλαιο για τα λαμπογυάλια* και άλλα, όχι

* τα γυαλιά από τις λάμπες πετρελαίου, συνενδοχικά: οι λάμπες.

τόσο απαραίτητα, όπως τσιγάρα, ρακί και καμιά εφημερίδα.

Τους τελευταίους εννιά μήνες ζούσε μαζί τους στο νησάκι μία τετραμελής οικογένεια. Ένας νεαρός πανύψηλος άντρας, με μακριά για την εποχή μαλλιά και μπάσα φωνή, μία όμορφη γαλανομάτα, λυγερόκορμη γυναίκα και τα δύο τους μικρά παιδιά. Ένα αγόρι γύρω στα έντεκα, ίδιος ο πατέρας του, και ένα κορίτσι πέντε χρονών.

Ήρθαν στο νησάκι ένα πρωινό του Σεπτέμβρη με τη βάρκα του Γιάννη του ψαρά και τους συνόδευαν ο κυρ Βασίλης ο ενωμοτάρχης και ένας χωροφύλακας. Επάνω στη βάρκα πιο πολλά ήτανε τα μουσικά όργανα παρά οι βαλίτσες τους. Μία κιθάρα, ένα βιολί, ένα φλάουτο κι ένα μικρό ξύλινο πιάνο.

Τους βοήθησαν να μεταφέρουν τα πράγματά τους σ' ένα διώροφο σπίτι, τους είπαν να γράψουν σ' ένα χαρτί τι ελλείψεις είχε και τους υποσχέθηκαν πως θα τους τα φέρουν σύντομα. Ο Γιάννης ο ψαράς θα ερχότανε συστηματικά τρεις φορές τη βδομάδα στο νησί, Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, για να τους φέρνει προμήθειες αλλά και για ν' αλλάζουν βάρδια οι δύο χωροφύλακες που θα έμεναν εναλλάξ σ' ένα σπίτι δίπλα στο δικό τους.

Στο σπίτι αυτό εγκατέστησαν και έναν ασύρματο για την καθημερινή αναφορά που θα έδινε ο χωροφύλακας και, μην τυχόν συνέβαινε κανένα ατύχημα ή κάποιος αρρώσταινε βαριά, για να έχουν τρόπο να επικοινωνήσουν.

Ύστερα έδεσαν τη μοναδική βάρκα που υπήρχε στο νησί πίσω από τη δική τους και ετοιμάστηκαν να φύγουν.

Διαμαρτυρήθηκαν οι δύο παππούδες, γιατί θα τους στερούσαν το ψάρεμα, αλλά ούτε να το συζητήσει δεν ήθελε ο ενωμοτάρχης. «Θα ψαρεύετε από την ακτή...» τους είπε αυστηρά και αποχώρησαν.

Ο μόνος τρόπος για να φύγει πλέον κανείς από το νησί ήταν ή να κολυμπήσει τουλάχιστον ένα χιλιόμετρο στα κρύα νερά της λίμνης, σαν τα γριβάδια, τα πρικιά και τ' άλλα ψάρια του γλυκού νερού, ή να πετάξει, σαν τις πάπιες, τις φραγκόκοτες, τις πέρδικες και τα άλλα πουλιά που κρύβονταν ανάμεσα στις καλαμιές και στα νούφαρα.

Οι νεκροί είναι κάτω από τη γη

«ΘΑ ΠΑΜΕ ΓΙΑ ΚΑΡΠΟΥΖΙΑ! Θα περάσουμε και απ' του Αϊ-Γιώργη!» Δυο παλικαριές σε μια νύχτα. Δεν είναι και εύκολο να περιφρονείς τους νόμους και των νεκρών και των ζωντανών μέσα σε μια νύχτα. Δίπλα στην εκκλησία του Αϊ-Γιώργη ήταν το νεκροταφείο του χωριού και, ως γνωστόν, κανείς δεν τολμούσε να πλησιάσει βράδυ προς τα κει, πολύ περισσότερο να περάσει κι από μέσα. Όσο για τα καρπούζια, εξαργάται ποιανού μπιστάνι θα διάλεγαν να «χτυπήσουν». Αν ήταν κανένας ζόρικος, την άλλη μέρα στην αγορά θ' άρχιζαν οι ανακρίσεις και οι πιέσεις μέχρι να βρεθούν οι ένοχοι.

Όμως δε γινότανε να μην πάει. Άμα αρνιότανε, θα του έμενε για πάντα η ρετσινιά. Σαν τον Μανωλάκη, που του είχαν κολλήσει το παρατσούκλι «ο Φοβητσιάρης» και κανείς δε του ζήτηγε ν' ακολουθήσει στις νυχτερινές περιπέτειες. Κι αυτός, αν και ήτανε στην ηλικία τους, αναγκάστηκε στο τέλος να παίζει με μικρότερους ή με κορίτσια.

Η παρέα είχε μαζευτεί από νωρίς στην πλατεία. Καθόντουσαν στο πλατύσκαλο της μεγάλης βρύσης και δρόσιζαν τα πόδια τους στο νερό που έτρεχε ασταμάτητα στη

στέρνα. Ήταν ο Βασίλης της Νεκταρίας –τον αποκαλούσαν έτσι γιατί ήταν μονίμως κάτω από τα φουστάνια της μάνας του–, ο Λάκης ο Φούφουτος, που λόγω πάχους λαχάνιαζε με το παραμικρό, «φου» και «φου», ο Παύλος ο Βούκας, γιατί πάντα είχε μία βούκα από το μεσημεριανό φαγητό στο στόμα του και την κρατούσε μέχρι το βράδυ, ο Στέλιος ο Αρναούτης (καλύτερα να μην αναφερθούμε στο πώς προέκυψε το ψευδώνυμό του) και ο Νίκος. Αυτών κανείς δεν τολμούσε να τον αποκαλέσει με το παρατσούκλι του, μοναχά κάτι μεγάλοι τον αποκαλούσαν καμιά φορά «Ψαροκασέλα», επειδή ο μπαμπάς του Νίκου ήτανε ψαράς.

«Πρωτευουσιάνε, δεν πιστεύω να φοβάσαι» τον ρώτησε ο Νίκος και στο πρόσωπό του ζωγραφίστηκε ένα ειρωνικό χαμόγελο.

Και βέβαια φοβόταν, αλλά δεν υπήρχε περίπτωση να το παραδεχόταν ποτέ.

«Μήπως φοβάσαι εσύ και ρωτάς;» του απάντησε ξεροκαταπίνοντας.

«Ωωω!!!» έκανε ο Λάκης ο Φούφουτος, λες και ο Αλέξανδρος είχε σκοράρει κάποιο καταπληκτικό γκολ.

Του άρεσε πολύ η πληρωμένη απάντηση του Αλέξανδρου, όμως δεν πρόλαβε να την ευχαριστηθεί πολύ. Ο Νίκος με μια σπρωξιά τον έριξε μέσα στο νερό. Ένα ηχηρό ΠΛΑΤΣ! ακούστηκε και ο Λάκης έγινε μούσκεμα μέχρι τον αφαλό. Η παρέα ξέσπασε σε γέλια. Ο Λάκης ήταν έτοιμος να κλάψει. Με το ζόρι συγκρατιόταν.

«Γιατί το έκανες αυτό;» κατάφερε να ψελλίσει.

«Γιατί έτσι...» του απάντησε ο Νίκος χαιρέκακα.

«Έχει βραχεί το παντελόνι μου και το βρακί μου...» παραπονέθηκε βγαίνοντας από τη γούρνα.

Η λέξη βρακί, η λυπημένη φάτσα του Λάκη και τα νερά που έτρεχαν από τα μπατζάκια του προκάλεσαν ακόμα περισσότερα γέλια. Ο Λάκης άρχισε κι αυτός να γελάει, χαρούμενος με τα γέλια που προκάλεσε στην παρέα, και όλα ξεχάστηκαν. Τέτοιος ήταν ο Λάκης. Εύκολα ξεχνούσε και ακόμα πιο εύκολα συγχωρούσε. Η παρέα ήταν το πιο σημαντικό πράγμα γι' αυτόν. Ίσως γιατί ήτανε τόσο πολυλογάς, που χωρίς ακροατήριο θα έσκαγε.

Προκειμένου ν' αποφύγουν τα βλέμματα και τις ερωτήσεις, χωρίστηκαν σε δυάδες και ήσυχα ήσυχα σαν τις σκιές διέσχισαν την πλατεία. Κανείς από τους άντρες που παίρνανε τον μεζέ τους στα δύο καφενεία της πλατείας, ούτε από τις γυναίκες που ήταν καθισμένες στις αυλές σε μικρές παρέες των τριών ή τεσσάρων και κουτσομπόλευαν τρώγοντας με μανία σπόρια, δεν τους έδωσε σημασία.

Μόλις βγήκανε απ' το χωριό, ο αέρας μύρισε θερισμένα στάρια. Στο βάθος του κάμπου ακουγόταν μια κομπίνα, έτσι λέγανε τότε τις αλωνιστικές μηχανές που μόλις είχαν εμφανιστεί. Άμα αφήσανε πίσω τους και την τελευταία κολόνα του ηλεκτρικού που φώτιζε τον δρόμο και η νύχτα έγινε πηχτή, η παρέα ενστικτωδώς ενώθηκε.

Άρχισε τότε ο Λάκης ο Φούφουτος, κατά την προσφιλή του συνήθεια, να λέει ιστορίες για φαντάσματα. Τα γέλια και οι φωνές δίνανε και παίρνανε. Σαν πλησίασαν όμως στην αυλόπορτα του Αϊ-Γιώργη, οι ομιλίες κόπηκαν σαν νεροποντή που σταματάει απότομα.

Δίπλα ακριβώς στη σιδερένια δίφυλλη πόρτα του αυλόγυρου έτρεχε μια μικρή βρύση. Σταθήκανε γύρω της και αμήχανα αρχίσανε να πίνουνε ένας ένας με τη σειρά. Κανείς δε μιλούσε. Τ' αυτιά τους είχανε τεντωθεί και κάθε θόρυβος γινόταν αντιληπτός. Τα πάντα άκουγαν! Τον βάτραχο που βούτηξε τρομαγμένος στο αυλάκι, την κουκουβάγια που πέταξε ενοχλημένη –ή μήπως δεν ήταν κουκουβάγια–, το τριζόνι που τερέτιζε*.

Ντουκ, ντουκ, ντουκ...

Ποιανού η καρδιά χτυπούσε σαν τύμπανο;

«Ελάτε! Οι νεκροί είναι κάτω από τη γη. Ούτε φαντάσματα υπάρχουν ούτε τίποτα. Εμπρός, πάμε» είπε ο Νίκος κι άνοιξε την αυλόπορτα της εκκλησίας.

Το τρίξιμο που έβγαλαν τα σίδερα της πόρτας τούς έκανε ν' ανατριχιάσουν, λες και η πλάτη τους γέμισε μυρμήγκια.

«Τρεις μέρες είναι μόνο που θάψανε τη θεία Κατίγκω» ψιθύρισε ο Βασίλης, που ήταν έτοιμος να το βάλει στα πόδια.

«Λες να σηκωθεί και να μας πάρει στο κυνήγι;» ρώτησε πνιγμένα ο Παύλος.

«Σσσσς... Μη μιλάτε άλλο, με το τρία ξεκινάμε...» είπε ο Νίκος και άρχισε να τρέχει λες και τον κυνηγούσανε δέκα σκυλιά.

Ακολούθησαν κι οι υπόλοιποι. Από την προεμούρα και την αγωνία να διασχίσουν όσο πιο γρήγορα γίνεται το νε-

* ήχος που κάνει το τριζόνι τη νύχτα.

κροταφείο, άλλος πηδούσε πάνω από τα μάρμαρα των τάφων, άλλος σκόνταφτε στα καντήλια κι έπεφτε και ένας, ο πιο άτυχος, έπεσε μέσα σε έναν φρεσκοσκασμένο λάκκο που είχε ανοίξει το πρωί ο καντηλανάφτης και υπεύθυνος για τέτοιες δουλειές, ο οποίος άκουγε στο όνομα Σεραφείμ.

«Βοηθήστε με, ρε, βοηθήστε με. Μ' ακούτε; Έχω πέσει σ' έναν λάκκο. Μ' ακούτε; Εδώ κάτω είμαι. Βοηθήστε με» φώναζε ο άτυχος Βασίλης και ταυτόχρονα πηδούσε μ' όλη του τη δύναμη να βγει από τον λάκκο.

Αλλά ποιος να τον βοηθήσει. Με το που άκουσαν τη λέξη «λάκκο» οι υπόλοιποι, ούτε να γυρίσουν να κοιτάξουν πίσω τους δεν τόλμησαν. Μοναχά ο Αλέξανδρος επέστρεψε εντέλει. Του έδωσε το χέρι του, τον τράβηξε έξω και έτρεξαν να προλάβουν τους υπόλοιπους που είχαν απομακρυνθεί.

Ο Βασίλης, από τον πανικό του και την τρομάρα του, ούτε που κατάλαβε πως του έλειπε το ένα του πέδιλο. Το διαπίστωσε όταν πλέον έφτασαν κοντά στους άλλους, αλλά δεν του πέρασε ούτε στιγμή από το μυαλό να γυρίσει να το πάρει.

Το μήνυμα της Μασσαλιώτιδας

ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΙΓΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ το ελαφρύ αεράκι που φυσούσε από τα βουνά προς τη λίμνη μετέφερε τις φωνές και τα γέλια των παιδιών. Σταμάτησαν το περπάτημα, τένωσαν τ' αυτιά τους και αφουγκράστηκαν. Οι χαρούμενες κι ανέμελες φωνές ερχόντουσαν προς το μέρος τους.

«Γιώργο, Ελευθερία...» κάλεσε τα δύο μικρά παιδιά κοντά του ο άντρας. «Κάποιοι έρχονται και δεν πρέπει να μας δουν...» είπε πνιχτά. «Ελάτε να κρυφτούμε μέχρι να προσπεράσουν» πρόσθεσε ψιθυριστά και μ' έναν πήδο πέρασαν πάνω από το χαντάκι που χώριζε τον χωματόδρομο από ένα μπουστάνι με καρπούζια και κρύφτηκαν πίσω από τους θάμνους.

Ακούμπησαν τα σακίδια και τα μουσικά όργανα που είχαν κρεμασμένα στους ώμους τους, ένα βιολί και μία κιθάρα –μάνα και γιος επέμεναν να τα πάρουν μαζί τους–, και ξάπλωσαν καταγής πίσω από τις βατσινιές*. Ο ουρανός είχε πλέον γεμίσει μ' αστέρια και η απουσία της σελήνης τα έκανε να φωτίζουν ακόμα πιο έντονα.

* βατομουριές.

«Από δω και πέρα δε θα ξαναμιλήσουμε. Ίσα που θα αναπνέουμε. Εντάξει;»

Τα δύο παιδιά έγενεψαν καταφατικά. Δεν έδειχναν φοβισμένα. Σίγουρα όμως ήταν κουρασμένα και η στάση αυτή, μετά από μιας ώρας περπάτημα, τους ήρθε λουκούμι.

«Έχουμε πολύ χρόνο ακόμα...» καθυσήχασε τη γυναίκα του ο άντρας όταν την είδε να κοιτάει ανήσυχη το ρολόι της.

Η λίμνη απείχε περίπου οχτώ χιλιόμετρα από το χωριό και άλλα τόσα περίπου ο σιδηροδρομικός σταθμός, άρα έπρεπε να διανύσουν συνολικά δεκάξι χιλιόμετρα. Σύμφωνα με το μήνυμα που είχαν λάβει, εκεί θα τους περίμενε ένα φορτηγό για να τους μεταφέρει στην πρωτεύουσα.

Το μήνυμα είχε φτάσει στο νησί μαζί με τρία λογοτεχνικά βιβλία, τ' αγαπημένα τσιγάρα του Μάνου, μία κοκάλινη βούρτσα για να χτενίζουν τα μαλλιά τους η Ελευθερία και η μητέρα της, τις καινούριες χορδές για την κιθάρα του Γιώργου και ένα σωρό παρτιτούρες με τραγούδια και κλασικά κομμάτια.

Ανάμεσα στις παρτιτούρες υπήρχε και μία με τον τίτλο «Marseillaise», η Μασσαλιώτιδα* δηλαδή, μόνο που κάτω από τις νότες και τις συγχορδίες, αντί για τους στίχους του γνωστού τραγουδιού, ήταν δακτυλογραφημένο στα γαλλικά, με την ίδια γραμματοσειρά όπως και οι υπόλοιπες, το εξής μήνυμα:

* πρόκειται για τον εθνικό ύμνο της Γαλλίας.

Την Παρασκευή που μας έρχεται, 12 Ιουλίου,
δίπλα στον σιδηροδρομικό σταθμό
θα είναι παρκαρισμένο
ένα πράσινο φορτηγάκι με καφετί τέντες.

Αποβραδής θα είναι φορτωμένο
με καρπούζια και πεπόνια.
Το πρωί στις πέντε ακριβώς
θ' αναχωρήσει για την πρωτεύουσα.

Φροντίστε να φτάσετε εκεί αργά το βράδυ.
Ανεβείτε στην καρότσα
και κρυφτείτε πίσω από τα καρπούζια.
Ο οδηγός είναι δικός μας άνθρωπος.

Όταν με το καλό φτάσετε στην πρωτεύουσα,
θα σας βάλουμε σε ένα πλοίο για το εξωτερικό.
Αν δεν τα καταφέρετε την πρώτη φορά,
θα έχετε άλλη μία ευκαιρία
την επόμενη Παρασκευή στις 19 Ιουλίου.

Λευτεριά στον λαό! Ζήτω η Επανάσταση!
Απελευθερωτικό Μέτωπο

Εδώ και καιρό η οικογένεια βρισκόταν στο νησί δίχως
καμία αστυνομική επιτήρηση. Ο ένας από τους δύο χω-
ροφύλακες που ήταν υπεύθυνος για τη φύλαξή τους είχε
πάρει μετάθεση για την πρωτεύουσα και ο άλλος έπρεπε

να μείνει για ένα διάστημα στο Δερβένι, σε έναν μικρό οικισμό του χωριού, όπου κάποια φαινόμενα ζωοκλοπών είχαν δημιουργήσει ένταση ανάμεσα στους βοσκούς της περιοχής. «Δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας» καθησύχασε τη διοίκηση τηλεφωνικώς ο κυρ Βασίλης ο ενωμοτάρχης «ούτε πουλιά είναι να πετάξουν ούτε ψάρια να κολυμπήσουν...».

Η ευκαιρία ήταν μοναδική! Το Απελευθερωτικό Μέτωπο είχε μάθει –άγνωστο πώς– γι' αυτή την κατάσταση και αποφάσισε να οργανώσει την απόδραση πριν στείλουνε στο χωριό δεύτερο χωροφύλακα. Το σχέδιο ήταν παρακινδυνευμένο, όμως η ιδέα ότι σε λίγες μέρες θα μπορούσαν να κυκλοφορούν ελεύθεροι ανάμεσα σε αγαπημένα πρόσωπα στο Παρίσι τούς έδωσε θάρρος να τολμήσουν.

Πράγματι, μπορεί να μην ήτανε ούτε πουλιά ούτε ψάρια, όπως είχε πει ο ενωμοτάρχης, ωστόσο εδώ και καιρό είχανε βρει τρόπο να περάσουν στην απέναντι ακτή. Ο Γιώργος, ο γιος του Μάνου, είχε εντοπίσει μέσα σε μία από τις εγκαταλειμμένες αποθήκες του νησιού μία βάρκα. Κρυμμένη για πολλά χρόνια ανάμεσα σε άχυρα και παλιοκασόνες, και σκεπασμένη από πυκνούς ιστούς αράχνης, κανείς δεν την είχε προσέξει. Αλλά ακόμα κι αν κάποιος την είχε δει, ήταν σίγουρο πως δε θα περίμενε ότι το πολυκαιρισμένο σάπιο σκαρί της θα επέπλεε για πολλή ώρα στο νερό.

Ωστόσο η βάρκα άντεξε. Τους έφερε σώους και αβλαβείς στην ακτή και τώρα έμενε να διασχίσουν στα σκοτει-

νά μία μεγάλη έκταση από χωράφια, κανάλια και ποτάμια, να φτάσουν στο χωριό, να βρουν τρόπο να το προσπεράσουν δίχως να τους πάρει κανείς είδηση κι ύστερα να πάρουν τον δρόμο για τον σιδηροδρομικό σταθμό.

Ήδη όμως, πριν καν ακόμα καταφέρουν να φτάσουν στο χωριό, το σχέδιό τους κινδύνευε να αποκαλυφθεί από μία παρέα ανέμελων παιδιών που έτρεχαν προς το μέρος τους γελώντας και φωνάζοντας.